

тивності функціонування регіональних банківських систем під впливом макро- і мікроекономічних чинників, концептуальні засади залучення потенціалу регіональної банківської системи у розвиток території.

Список використаних джерел

1. Банківська система: на шляху до прозорості: Finance.ua. Про гроші [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2011/08/27/249736>
2. Буряк П.Ю. Конкурентні стратегії банків в умовах фінансової глобалізації / П.Ю. Буряк, Л.Є. Альошина // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. – Вип. 6 (L): Мале та середнє банківництво в умовах становлення ринкової системи в Україні: Зб. наук. пр. / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: М.І. Додішній (відп. ред.) та ін. – Львів, 2004. – 511 с.
3. Гомбоев А.Ц. Банковские инвестиционные ресурсы региона / А.Ц. Гомбоев, С.Н. Сахаровский. – СПб.: Изд-во Инфо-да, 2001. – 127 с.
4. Грудзевич У.Я. Особливості розміщення та діяльності банків у регіонах України / У.Я. Грудзевич // Регіональна економіка. – 2003. – №3. – С. 127–133.
5. Джулай В.О. Антикризове управління в банківському секторі економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / В.О. Джулай. – Київ, 2011. – 21 с.
6. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України / О.М. Колодізев, О.В. Бойко, І.О. Губарева, В.О. Дзеніс та ін. // Харківський нац. економ. ун-т; за заг. ред. О.М. Колодізева. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2010. – 312 с.

7. Коваленко В.В. Банківська система України [Текст]: монографія / О.Г. Коренева, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 187 с.

8. Могильницька М.П. Ефективність банківської системи регіону: методологія і апробація моніторингу / М.П. Могильницька, В.О. Васюта, Я.О. Побурко // НАН України. Інститут регіональних досліджень; Наук. ред. д.е.н., проф. Я.О. Побурко. – Львів: ЛБІ НБУ, 2005. – 57 с.

9. Могильницька М.П. Моніторинг діяльності банківської системи регіону / М.П. Могильницька, В.О. Васюта, Я.О. Побурко // НАН України. Інститут регіональних досліджень; Наук. ред. д.е.н., проф. Я.О. Побурко. – Львів: ЛБІ НБУ, 2005. – 57 с.

10. Петик Л.О. Банківські кризи та методи їх подолання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Л.О. Петик. – Львів, 2011. – 20 с.

11. Пушкар О. Банківські структури в механізмах фінансування розвитку / О. Пушкар, О. Тридід // Банківська справа. – 2000. – №2. – С. 7–11.

12. Соціально-економічний розвиток регіонів України: проблеми науки і практики: монографія / О.М. Колодізев, Чанг Хонвенг. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2007. – С. 247–272.

13. Стойка В.С. Функціонування та розвиток регіональної банківської системи: дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.: 08.00.08 / В.С. Стойка. – Львів, 2011. – 195 с.

14. Чуб О.О. Розвиток банківської системи України в умовах глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д.е.н.: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О.О. Чуб. – Київ, 2010. – 33 с.

15. Шлапак О. Основні тенденції і проблеми в діяльності банків України / О. Шлапак, В. Пушкар'юв, Г. Карчева // Вісник Національного банку України. – 2003. – №6. – С. 2–6.

УДК 332:336:331.2

К.П. ІНДУС,

викладач, Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Управління регіональними фінансами домогосподарств Закарпатської області

Статтю присвячено дослідженню соціально-економічного становища домогосподарств Закарпатської області. Розраховані основні показники диференціації домогосподарств за рівнем їхнього розвитку. Досліджено основні їх проблеми в соціальній сфері. Обґрунтовано доцільність та надано пропозиції щодо комплексного підходу до розробки системи управління домогосподарств Закарпатської області.

Ключові слова: регіональні фінанси, управління, домогосподарства, доходи, витрати, заробітна плата, фінанси підприємств, якість життя.

Статья посвящена исследованию социально-экономического положения домохозяйств Закарпатской области. Рассчитаны основные показатели диффе-

ренциации домохозяйств по уровню их развития. Исследованы их основные проблемы в социальной сфере. Обоснована целесообразность и предоставлены предложения относительно комплексного подхода к разработке системы управления домохозяйств Закарпатской области.

Ключевые слова: региональные финансы, управление, домохозяйства, доходы, расходы, заработная плата, финансы предприятий, качество жизни.

The article studies the socio-economic situation of households of Transcarpathian region. Estimated main indicators of differentiation of households in terms of their development. The basic problems in their social sphere are researched. Grounded the expediency and submitted pro-

posals for an integrated approach to development of management system of households Transcarpathian region.

Keywords: *regional finances, management, house keepings, profits, charges, salary, finances of enterprises, quality of life.*

Постановка проблеми. Національно-господарська система України представляє собою складний соціально-економічний комплекс, регіональні складові якого суттєво впливають на розв'язання їхніх територіальних і національних проблем. Концепція сталого соціально-економічного розвитку передбачає збалансоване вирішення соціально-економічних завдань, проблем збереження сприятливого стану довкілля і природно-ресурсного потенціалу з метою задоволення життєвих потреб сучасного та майбутнього поколінь у кожному регіоні країни. Сталий соціально-економічний розвиток України визначає і відповідні принципи управління економікою та соціальною сферою в регіонах. У формуванні ринкової економіки роль регіону має бути значно вища, ніж вона є на сьогодні. Оскільки окрема територія виконує такі важливі функції, як створення матеріальних, трудових, наукових умов виробничої діяльності, забезпечення місця проживання і організації побуту, відпочинку, навчання і оздоровлення людей. Суспільний поділ праці призводить до формування регіональної структури національної економіки як системи господарських утворень на окремих територіях.

У сучасних умовах зростає значення управління регіональними фінансами в умовах стабілізації економіки. Ефективне управління ними набуває особливої актуальності в умовах обмеженості ресурсів, коли необхідність їх раціоналізації і підвищення ефективності функціонування вимагає пошуків нових рішень та засад, які б наблизили існуючу систему в Україні до світових стандартів. За основу для неї доцільно взяти парадигму економічного зростання, що базуватиметься на зростаючій продуктивності праці, а не на сприятливій кон'юктурі сировинного ринку і залежності економіки України від зовнішніх факторів; на узгоджених з нею темпах оплати праці і середньомісячної заробітної плати від яких залежить зростання ВВП, кінцеве споживання домашніх господарств.

Із прийняттям Бюджетного кодексу в Україні актуалізуються питання щодо раціонального розподілу регіональних фінансових ресурсів з урахуванням пріоритетів розвитку територій та забезпечення максимальної ефективності використання бюджетних коштів. Але при вивченні соціально-економічної спрямованості видатків місцевих бюджетів останніх років простежується зростання обсягів витрачання цих коштів при одночасному зниженні рівня фінансування соціальної сфери та зниженні темпів економічного розвитку. Відтак, має місце невідповідність зростання фактичних обсягів видатків місцевих бюджетів сучасному стану соціально-економічного розвитку країни.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Вагомий внесок у дослідження природи управління регіональними

ми фінансами здійснили такі видатні вчені, як А. Сміт, Дж. Ст. Міль, Ф. Модільяні, М. Мілер, А. Краус, Дж. Скот, Р. Літценберг, І. Кім, С. Майерс, Н. Мейлаф, Г. Дональдсон, М.Гордон, С. Гроссман, О. Харт, М. Харріс, А. Равів, Р. Шульц, Г. Джаррел, Дж. Гітман, Дж. Ван Хорн, Д. Гарнер, Дж. Сіммонс, Р. Оуен та інші.

Проблема раціональності регіонального управління досліджувалася багатьма вітчизняними економістами, зокрема А. Гальчинським, Ю. Гладким, В. Геєцем, М. Долішнім, Б. Заблоцьким, С. Іщук, О. Денис, А. Калитенко, А. Кінахом, О. Литовченко, А. Єпіфановим, В. Поповкіним, У. Ізард, М. Козоріз, У. Садовою, І. Яремком та багатьма іншими.

Проте результати проведених досліджень не можуть повною мірою задовольнити теорії та практики управління регіональними фінансами. Поза увагою залишається проблема стабілізації соціально-економічного розвитку як чинник раціональності управління регіональними фінансами в Україні, визначення основних чинників та критеріїв ними, що впливають на даний процес. Становлення в Україні ринкової інфраструктури суттєво змінює економічне, інформаційне і правове середовище функціонування підприємств, зміст їхньої фінансової діяльності.

Мета статті полягає у дослідженні та оцінці соціально-економічних чинників, які впливають на управління фінансами домогосподарств Закарпатської області, визначенні основних напрямів подальшого дослідження цієї проблеми, розробці пропозицій щодо оцінювання соціально-економічного становища домогосподарств за допомогою інтегрального показника.

Виклад основного матеріалу. Фінанси підприємств є підґрунтям фінансової системи країни, оскільки суттєво впливають на її фінансовий стан, що потребує поліпшення фінансової діяльності суб'єктів господарювання всіх форм власності в усіх сферах діяльності.

Довгострокова ефективна робота будь-якого підприємства, його економічний розвиток залежить від правильного вибору стратегічних орієнтирів, які дозволяють найкращим чином реалізувати потенційно технічний і людський капітал і інші ресурси підприємства. Фінансам підприємств як складовій фінансової системи належить визначальне місце у структурі фінансових відносин суспільства. Вони функціонують у сфері суспільного виробництва, де створюється валовий внутрішній продукт, матеріальні та соціальні блага. Національний дохід – основні джерела фінансових ресурсів. Саме тому від стану фінансів підприємств залежить можливість задоволення суспільних потреб, фінансова стійкість країни.

Фінансам підприємств, як і фінансам в цілому, властиві певні загальні і специфічні ознаки. Треба брати до уваги також і особливості, зумовлені функціонуванням фінансів у різних сферах економіки. Загальною ознакою фінансів підприємств є те, що вони виражають сукупність економічних (грошових) відносин, пов'язаних із розподілом вартості валового внутрішнього продукту.

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Забезпечення гідної якості життя людей є найважливішою метою діяльності урядів усіх країн світу, важливим програмним завданням соціальної політики сучасної держави. В умовах сьогодення економічної, соціальної, демографічної кризи найдефіцитнішим ресурсом є людський ресурс. Падіння рівня життя може призвести до втрати частини цього ресурсу.

У всіх країнах із розвинутою економікою підвищення рівня та якості життя населення є одним із пріоритетних напрямів економічного розвитку. В таких країнах, як США, Японія, Швеція, Австрія, Польща, ця мета реалізується на національному рівні у межах відповідної концепції соціально орієнтованої держави, і це стає актуальним у сучасних умовах і в Україні. Адже проблема полягає в тому, що на сьогодні ані рівень життя людей, ані соціальні стандарти якості життя не орієнтовані на європейські стандарти, не кажучи вже про світові стандарти. Між тим глобалізація країни залежить насамперед від прискороного подолання розриву в рівнях та якості життя в Україні та країнах – членах ЄС, що насамперед залежить від можливості соціально-економічної політики держави вирішити ці завдання.

Якість життя людини характеризується ступенем задоволення потреб людини, що визначається відповідно до існуючих норм, звичаїв, традицій, а також відносно до рівня власних зазіхань. Якість життя вміщує оцінку рівня життя, а також якісну (не вимірювану) характеристику умов життя якісну сторону харчування: смак, відповідність індивідуальному здоров'ю та ін., помешкання: зручність його спланованості, благоустрій населених пунктів; культурного рівня населення – якість навчання, ступінь оволодіння науковими знаннями, мистецький та моральний рівень засобів культури; умови праці: відповідність їх особистісним нахилам та індивідуальним здібностям людей, творчий характер праці, моральна задоволеність, трудовий мікроклімат; умови відпочинку: самопочуття в процесі відпочинку та після нього; соціально-побутове середовище: впевненість у завтрашньому дні, комплекс прав та свобод людини.

У сферу якості життя включаються родинні, професійні, суспільно-політичні відносини, які не розглядаються під час характеристики рівня життя. Крім того, якість життя вміщує

самооцінку людьми умов їх життя, яка не завжди співпадає з вимірюваними показниками їх життя.

Доходи населення Закарпатської області у 2011 році становили 25 957 млн. грн., що становило 2,35% від доходів населення по Україні в цілому, вони розподілилися таким чином (табл. 1).

Першоосновою добробуту, одним із джерел доходів, основним для групи людей працездатного віку, є заробітна плата. Заробітна плата працівників Закарпатської області зросла впродовж 2000–2011 років з 172 грн. до 1876, тобто майже в 11 разів. За даними Головного управління економіки Закарпатської обласної державної адміністрації, для вирішення проблем малозабезпечених верств населення тривала робота з наданням адресної соціальної допомоги.

У концепції демографічного розвитку України на 2005–2015 роки визначається завдання, що «зміст реального виходу з демографічної кризи полягає... у підвищенні якості життя населення, збереженні та відтворенні його життєвого і трудового потенціалу» [1, с. 5]. Виконання зазначеного завдання можливе за умови великомасштабних змін у рівнях, структурі та диференціації доходів населення. В Закарпатській області проблемою залишається значний розрив між доходами найбагатших і найбідніших верств населення.

Найголовнішим показником розвиненості системи соціального забезпечення, який віддзеркалює рівень «соціалізації» розподільчих відносин, є соціальні витрати, тобто частка заробітної плати і ВВП.

У період 2000–2011 років в Україні частка заробітної плати у ВВП мала тенденцію до підвищення (табл. 2).

Усупереч позитивній динаміці доходів від трудової діяльності не відбувається скорочення диференціації населення за рівнем добробуту, що характеризує коефіцієнт (індекс Джині), який у 2011 році становив 0,145 проти 0,42 у 2005 році. Якщо порівняти пропорції розподілу ВВП за доходами у окремих високорозвинутих країнах і нових країнах, залучених до ЄС, зокрема Польщі, Румунії, Словаччині, Чеській Республіці показує, що їхня частка оплати праці була меншою, ніж в Україні, тобто пропорції формування ВВП за первинними доходами у цих країнах більшою мірою зорієнтовані на забезпечення їх

Таблиця 1. Основні соціально-економічні показники Закарпатської області у 2011 році

Доходи всього, млн. грн.		25957
Наявний доход населення у розрахунку на одну особу, грн.		12226,9
Витрати населення у розрахунку на одну особу, грн.		15184,2
Заробітна плата, млн. грн.		9103
Заробітна плата, у % до всього доходів		2,1
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.		1846
Безробіття населення (за методологією МОП) у віці 15–70 років, тис. осіб		57,9
У відсотках до економічно активного населення віком 15–70 років		7,5
Витрати та заощадження населення, % до загального обсягу по Україні		1,9
Придбання товарів та послуг		2,1

Таблиця 2. Динаміка частки заробітної плати у ВВП України [2]

	Роки				
	2000	2003	2006	2008	2011
Частка заробітної плати у ВВП	42,3	45,7	47,0	49,4	49,8

нього розвитку, ніж це мало місце в Україні внаслідок зростання частки прибутку і змішаного доходу у ВВП.

В аналізі пропорцій між темпами продуктивності та оплати праці виходимо з припущення, що оплата праці може бути як наслідком, так і фактором ефективності. Зв'язок між ними проявляється у двох напрямках: із підвищення продуктивності оплата праці повинна підвищуватися; темпи зростання продуктивності праці повинні перевищувати темпи оплати праці (і заробітної плати), за умови ефективного функціонування економіки бути джерелом її підвищення.

Незважаючи на певні позитивні зрушення щодо споживчих можливостей населення, у 2011 році залишається актуальною проблема недоступності для суттєвої частини домогосподарств послуг охорони здоров'я та придбання лікарських препаратів. За результатами опитування домогосподарств Закарпатської області повідомили про випадки неможливості задовольнити потреби в отриманні медичної допомоги, в основному, через високу вартість ліків, медичних товарів та послуг охорони здоров'я.

У процесі трансформації економіки України суттєво знизилася купівельна спроможність середньомісячної заробітної плати. Розрив між нею та вартістю робочої сили залишився тривалий час досить значним, що є негативним явищем, бо однією з вимог ринкових відносин є те, що ціна робочої сили повинна реалізуватися в заробітній платі, стимулювати попит. Якщо заробітна плата залишається нижчою за вартість робочої сили, то співвідношення між ними провокуватиме надлишок товарів на споживчому ринку. Якщо темпи оплати праці перевищуватимуть темпи продуктивності праці, то розбалансованість між ними супроводжуватиметься дефіцитом товарів та інфляцією при відсутності на споживчому ринку імпортованих товарів. В обох випадках економічне зростання буде стримуватися.

Висновки

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, можна зробити висновок, що зростання доходів та витрат

стримує низка негативних явищ, тому державне регулювання як передумова зростання суспільного добробуту полягає гарантованому високому мінімуму заробітної плати, дотримання норм диференціації в оплаті праці, трансферів, яка б забезпечила реалізацію політики добробуту. Держава повинна сформувати нову модель соціального розвитку, що характеризується високими стандартами добробуту, якісними і комфортними умовами життя для переважної більшості населення і забезпечити на цій основі стабільність, справедливі соціально-економічні відносини. Таким чином модернізацію економіки України необхідно розглядати не тільки як мету розвитку, а як засіб для підвищення конкурентоспроможності, створення умов для забезпечення високого рівня продуктивності праці і гідного рівня матеріального добробуту всім соціальним прошаркам суспільства.

Основу моделі соціального розвитку повинні становити раціональні співвідношення між темпами кінцевих споживчих витрат домашніх господарств, оплати праці і наявного доходу населення. По-перше, темпи кінцевих споживчих витрат мають відповідати темпам оплати праці з певним лагом, бути узгодженими з темпами ВВП у поточному році, щоб забезпечити домашнім господарствам можливість заощаджувати. По-друге, різниця між середньорічними і кумулятивними темпами продуктивності та оплати праці за тривалий період не повинна бути від'ємною.

Список використаних джерел

1. Концепція демографічного розвитку України на 2005–2015 роки // Демографія та соціальна економіка. – 2005. – №1. – С. 5–6.
2. Офіційний сайт державного комітету статистики [Електрон. варіант]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Таблиці зі статистичною інформацією [Електрон. варіант]. – Режим доступу: <http://www.ilo.org>
4. Гаврилов А.И. Региональная экономика и управление: учеб. пособие / А.И. Гаврилов. – М.: ЮНИТИ–ДАНА, 2002. – 239 с.